

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-334-7-26>

**INDEPENDENCE OF THE COURT AND JUDGES
AS A STANDARD OF ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS**

**НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДУ ТА СУДДІВ ЯК СТАНДАРТ
АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА**

Yurkov E. O. Юрков Е. О.

*Judge of the Dnipropetrovsk District
Administrative Court
Dnipro, Ukraine*

*суддя Дніпропетровського окружного
адміністративного суду
м. Дніпро, Україна*

Стандарти адміністративного судочинства безпосередньо впливають на рівень дотримання прав, свобод та інтересів людини і громадянина. В умовах політичної нестабільності, постійних незавершених процесів реформування влади, в тому числі і судової, держава повинна забезпечити сталі механізми здійснення правосуддя, одним із інструментів гарантування яких і виступають основоположні правила, неоспорювані засади судочинства.

Незалежність судових органів залишається проблемною темою для вітчизняної правової системи, оскільки впливає на виконання суддями своїх повноважень відповідно до положень Конституції України та законів. Відповідно до положення статті 126 Конституції України, незалежність і недоторканність судді гарантуються Конституцією і законами України. Дана стаття описує дві складові статусу суддів: незалежність і недоторканість, а частина 2 передбачає заборону впливу на суддю у будь-який спосіб. Вартим уваги є також положення частини 2 статті 127 Основного Закону, де зазначається, що суддя не може належати до політичних партій, профспілок, брати участь у будь-якій політичній діяльності, мати представницький мандат, обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької чи творчої [1]. Тобто, незалежність суду фактично формується через незалежність суддів і може проявлятися у встановленні певних заборон, які варто поділяти на зовнішні (заборона зовнішнього впливу) та внутрішні (заборона здійснювати певну діяльність чи належати до окремих категорій громадян).

У доповнення даної позиції варто навести думку дослідника Ш. Гасса, який зазначає, що незалежність суду означає, що окремі судді та незалежність судової влади як інституту є вільними від впливу і втручання з боку інших гілок влади, так само, як і від впливу приватних та політичних інтересів [2, с. 25].

Положення статті 1 розділу 1 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII передбачає, що судова влада в Україні відповідно до конституційних засад поділу влади здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними законом. Окремо стаття 6 детально розкриває зміст незалежності суду, який полягає у наступному:

- здійснюючи правосуддя, суди є незалежними від будь-якого незаконного впливу та здійснюють правосуддя на основі Конституції і законів України та на засадах верховенства права;

- гарантія недопущення втручання у судовий процес громадян, організацій чи посадових осіб, які відповідно до закону не є учасниками судового процесу, щодо розгляду конкретних справ;

- заборона та юридична відповідальність за втручання у здійснення правосуддя, вплив на суд або суддів у будь-який спосіб, неповагу до суду чи суддів, збирання, зберігання, використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб з метою дискредитації суду або впливу на безсторонність суду, заклики до невиконання судових рішень;

- встановлення зобов'язання для органів державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадових осіб утримуватися від заяв та дій, що можуть підірвати незалежність судової влади;

- закріплення інституту суддівського самоврядування для захисту професійних інтересів суддів і вирішення питань внутрішньої діяльності судів відповідно до закону [3].

Тобто, даним законом зміст стандарту незалежності суду розкрито вже на рівні закріплення інструментів його досягнення: юридичної відповідальності за порушення даного стандарту, пряма вказівка на заборону дискредитації та заборону підриву авторитету представниками інших гілок державної влади України та можливість існування суддівського самоврядування.

Міжнародне гарантування незалежності суду передбачене низкою документів, серед яких Базові принципи ООН щодо незалежності судової влади 1985 року, Рекомендація Ради Європи (94) 12 щодо незалежності, дієвості та ролі суддів, Загальні принципи Європейської хартії про статус суддів 1998 року та інші. Вагоме значення має також положення статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, якою передбачено, що «кожен має право на справедливий і відкритий судовий розгляд в межах розумного часу незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону» [4].

Таким чином, стандарт незалежності суду є похідним від стандарту верховенства права та належить до організаційних стандартів адміністративного судочинства. Цікавим з точки зору законодавчої техніки є факт відсутності стандарту незалежності суду та суддів серед

закріплених у частині 3 статті 2 Кодексу адміністративного судочинства України [5] основних засад (принципів) адміністративного судочинства, натомість законодавець передбачає десять стандартів, якими повинні керуватися судді адміністративних судів при здійсненні ними правосуддя.

Практика Європейського Суду з прав людини неодноразово посилається на незалежність як неоспорюваний стандарт справедливого розгляду справи відповідно до принципу верховенства права. Наприклад, у справі *Langborger v. Sweden*, Publ. Court, Series A, vol. 155 Суд зазначив, що «Для з'ясування того, чи може певний орган вважатися незалежним, до уваги треба брати, зокрема, спосіб призначення його членів та строк їх повноважень, наявність гарантій від зовнішнього тиску та те, чи є фактично цей орган незалежним» [6].

Отже, незалежність суду безпосередньо впливає із реалізації стандарту верховенства права, який є основним для всієї системи стандартів адміністративного судочинства. Стандарт незалежності суду є багатокомпонентним та полягає у забороні здійснювати вплив на судову гілку влади ззовні (з боку інших гілок влади та інших осіб, які не беруть участі у справі, якщо інше прямо не передбачене законом) та внутрішньої заборони для суддів порушувати законодавчі обмеження здійснення судьями інших видів діяльності, крім, тих, які визначені законом.

Відсутність безпосереднього закріплення у Кодексі адміністративного судочинства України незалежності як стандарту не впливає на розвиток та неупередженість системи адміністративних судів, тому можна зробити висновок про похідний характер незалежності як засади судочинства та віднесення даного досліджуваного стандарту до системи організаційних (забезпечувальних) процесуальних стандартів діяльності адміністративних судів.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, № 30, ст. 141.
2. Гасс Ш. Деякі спостереження щодо незалежності суду, як вона презентована у міжнародних документах та досвіді. *Вісник Центру суддівських студій*. 2007. № 10. С. 25–32.
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2.06.2016 №1402-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, № 31, ст. 545.
4. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод (ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.97). URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення: 28.06.2023).

5. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2005, № 35–36, № 37, ст. 446.

6. Рішення ЄСПЛ від 22 червня 1989 в справі Langborger v. Sweden, *Publ. Court*, Series A, vol. 155. URL: https://www.stradalex.eu/en/se_src_publ_jur_eur_cedh/document/echr_11179-84 (дата звернення: 27.06.2023).